

Korkeakoulujen opintotietojen
tietosuojan käytännösäännöt
Henkilötietolaki (HetiL) ja
julkisuuslaki (JulkL)

Synergiaryhmän työpaja 16.5.2013

Anna Johansson, Aalto

Laura Karppinen, HY

Toimeksianto

Toimeksianto: Aloite RAKETTI-Opi-hankkeesta > OHA-forum, kesä 2012: Opi-lakimiehet Laura Karppinen (HY) ja Anna Johansson (Aalto) laativat ehdotuksen korkeakoulujen yhteisiksi käytännesäännöiksi opiskelijoiden henkilötietojen käsittelyyn,

Tavoite: käyttökelpoiset toimintasuositukset korkeakouluille tyypillisiin tilanteisiin, huomio korkeakoulurajat ylittäviin rekistereihin

Tilanne 16.5.2013

-Luonnos kirjoitettuna

-Alustavia kommentteja saatu TSV:lta, OHA-forumilta ja amk-sektorin edustajalta

-Jatko:

-Luonnos muokataan viimeistellymmäksi ja lähetetään lausuntokierrokselle korkeakouluihin ennen kesää

-TSV tarkastaa käytännesääntöjen lainmukaisuuden (HetiL 42 §)

Runko 1/2

-Keskeiset lait ja niiden käsitteet JulkL ja HetiL

-julkisuusperiaate, salassapitoperusteet

-henkilötiedon ja –rekisterin käsitteet

-henkilötietojen käsittely henkilötietolain mukaan

-Korkeakoulujen substanssiin liittyvät kokonaisuudet (julkisuus ja henkilötietojen käsittely)

-opiskelijavalinta: asiakirjat ja rekisterit

mm. valintakoesuorituksen julkisuus, hakijarekisterin rekisterinpitäjä

-opiskelu: asiakirjat ja rekisterit

mm opintotietorekisterin tiedot, päätöksissä olevat henkilötiedot, koesuoritusten ja opinnäytteiden julkisuus

-valmistuneet: asiakirjat ja rekisterit

mm. vanhentuneiden tietojen käsittely, alumnirekisterit

Runko 2/2

-Menettelyihin liittyvät kokonaisuudet:

-JulkL: tiedon antaminen asiakirjasta, tiedonantamistavat

-HetiL: arkaluonteisten tietojen käsittely, käsittely korkeakoulun sisällä muuhun tarkoitukseen, tyypilliset luovutusperusteet (tieteellinen tutkimus, mielipidekyselyt), malliselitteet säännönmukaisille luovutuksille, mallisuostumuslausekkeet ja päätöksenteko

-Opintoihin ja valintoihin liittyvien henkilötietojen käsittely verkossa (avoin verkko, intranet)

Jatkotyöstö ennen lausuntokierrosta

- Rakenteen selventäminen, väliotsikoinnin lisääminen, tekstin muokkaus käyttöoppaan suuntaan
- Faktaruudut tai vastaavat: perusasiat esiin, helppokäyttöisyys > eri käyttäjäryhmät: tietojen käsittelyä suunnittelevat ja koordinoivat henkilöt vs. tietoja käytännössä käsittelevät
- Käytännön esimerkkejä ja selvennyksiä, mitä missäkin kohdassa tarkoitetaan

Kysymyksiä kaikkien ryhmien pohdittavaksi

- Yleiskommentit ja yksityiskohtakommentit tekstistä
- Käytännön esimerkkejä ja ongelmatilanteita kaikista käytännesääntöjen aihealueista
- Mistä kaikista asioista ja kohdista tarvittaisiin faktalaatikoita/pähkinänkuorikoosteita
- Miten saada käytännesääntöihin parempaa luettavuutta, käytettävyyttä, käytännönläheisyyttä

Ryhmätehtävät: 1. ryhmä

- Käytännösäännöt erityisesti ammattikorkeakoulujen kannalta
 - Onko esim. tyyppitilanteita, jotka ovat unohtuneet
 - Käytännön esimerkkejä erityisesti amk-puolelta (mukaan lukien työharjoittelu, käytännön opinnot)

Ryhmätehtävät: 1. ryhmä jatkuu

- Henkilötiedon luovuttaminen/antaminen: Kun annetaan tieto suullisesti puhelimesta, miten varmistetaan, kuka on viranomainen
 - Esim. soittamalla takaisin kyseiseen viranomaiseen ja pyytää yhdistämään ko. henkilölle
 - **Otettava myös huomioon, että puhelimitse lähtökohtaisesti annetaan vain tietoja, joita voi antaa kenelle hyvänsä**
- Korkeakoulun mahdollisuus/velvollisuus puuttua julkisuudessa esitettyihin väärin tietoihin tai ilmi tulleisiin väärennöksiin (esim. joku väittää valheellisesti valmistuneensa ko. korkeakoulusta), milloin poliisille ilmoitus
- **Maksujen periminen ->omakustannehinta, muu taksa**
 - **Huomioidaan**
- Valmistuneiden osoitetietojen päivittäminen ->onko laillista
 - Ei perustetta pitää koko ajan tasalla, mutta voidaan päivittää tiettyyn tarpeeseen
- **Tietojen luovuttaminen sähköisesti terveydenhoitoon (onko AMK -> lisätään terveydenhoidolle/ voiko kieltää?)**
 - **Huomioidaan**
- **Voiko opiskelija kieltää kategorisesti henkilötietojensa antamisen esim. tieteelliseen tutkimukseen**
 - **Huomioidaan**
- Voiko pitää rekisteriä asiakasyrityksessä toimineista harjoittelijoista?
 - Näillä tiedoin ei voi tyhjentävästi ottaa kantaa. Suostumus on pääsääntö, kun henkilötietoja käsitellään muuhun kuin rekisterin käyttötarkoitukseen. Tietyt säännönmukaiset siirrot korkeakoulun muihin rekistereihin voivat olla perusteltuja toteuttaa siten, että rekisteriselosteessa on siitä informoitu ja opiskelijalle on mahdollisuus kieltää tietojensa siirto.
- **Oppimisesta vapautusta koskevat päätökset ja päätösten perusteet**
 - **Huomioidaan**

Ryhmätehtävät: 2. ryhmä

- Käytännesäännöt erityisesti korkeakoulujen yhteistoiminnan kannalta
 - Olisiko mahdollista kehittää mekanismeja yhteiseen päätöksentekoon tietojen luovutuksesta esim. kun samaan tutkimushankkeeseen tarvitaan aineistoja monien korkeakoulujen rekistereistä
 - Miten (valmiit) käytännesäännöt aikanaan lanseerattaisiin parhaiten korkeakoulujen tietoon

Ryhmätehtävät: 2. ryhmä jatkuu

Tietovaranto (HE 44/2012)

Jatkokehitysidea->tutkintojen verifiointi sieltä suoraan vrt. valelääkärit tms..

Yhteiset mekanismit korkeakouluilla tietojen luovutuksille tärkeitä;

VIRTA: voisiko kehittää palveluksi, kyselijä ottaa yhteyttä tekniseen ylläpitäjään ja ylläpitäjä siirtää oikealle/oikeille rekisterinpitäjä/ille; voisiko rekisterinpitäjä delegoida tekniselle ylläpitäjälle tietyissä tapauksissa päätöksenteon luovutuksista esim. toistaiseksi

TIPTOP: rekisterinpitäjiä 41, voiko rekisteröity estää sopimuksella toimeksisaaneen tekemän tietojen luovutuksen -esim. Hyväksiluku->riittääkö, että opiskelija antaa vain hyväksilukukorkeakoululle suostumuksen käyttää toisen korkeakoulun rekisteriin kuuluvia tietoja

Voiko opiskelija kieltää toisen korkeakoulun ohjaajaa näkemästä opiskelijan toisen korkeakoulun tietoja?

Hakijatilastoon taustatiedot....(kirjaaja ei saanut tätä kokonaan ylös)

YHTEENVETO: KUKA VOI PÄÄTTÄÄ HENKILÖTIETOJEN LUOVUTUKSESTA JA MUUSTA KÄSITTELYSTÄ (KATSELUSTA), VOIKO LUOVUTUSPROSESSIA KOKONAISUUDESSAAN (ml. PÄÄTÖKSENTEKOA JOLTAIN OSIN) SIIRTÄÄ SOPIMUKSELLE

-Opiskelijan antamat suostumukset ja kiellot: Voiko opiskelija kieltää henkilötietojen edelleenluovutuksen, Tarvitaanko opiskelijan suostumus aina toisen korkeakoulujen tietojen katselemiseen

Huomioitava

TIEDOTUS: iltapäiväkahvit, yhteys opiskelijajärjestöihin, tietopankki

Mats ja Lauri ->voi ottaa yhteyttä lisätietojen saamiseksi

Ryhmätehtävät: 3. ryhmä

- Käytännönsäännöt erityisesti asiakaspalvelun kannalta
 - Miten saada mukaan ruohonjuuritason työntekijän näkökulma ja lisää vastauksia työtilanteiden ongelmiin
 - Julkisuudesta ja tietosuojasta viestiminen opiskelijoille ja hakijoille
 - Käytännön esimerkkejä

Ryhmätehtävät: 3. ryhmä jatkuu

- Virkailijan ohjeet: mitä ja miten saa antaa tietoja ja lainkohdat selkänajaksi
 - Julk/salassapito, mille ryhmille saa luovuttaa, milloin pitää tarkistaa, milloin pitää tarkistaa sisäisen asiakkaan oikeus käsitellä henkilötietoja
- Opettajan ohjeet: koesuorituksen salassapito, mitä opettaja voi kertoa, opettajan ymmärrys omasta roolista opiskelijan tietojen käsittelyssä
- Opiskelijan ohjeet: helppo saavutettavuus
 - Informointi siitä, mitä suostumus tai kieltä tarkoittaa

YHTEENVETO: Pohdittava, voivatko käytännesäännöt palvella kaikkien ryhmien tarpeita yhtäaikaan vai onko keskityttävä virkailijänäkökulmaan ja jättää korkeakoululle valmisteltaviksi muut kohderyhmäkohtaiset ohjeet

Lisäksi huomioitavaa:

- Valmistumisen jälkeinen tietojen luovutus ->informoitava valmistuvia
- Saavutettavuus/esteettömyys, erikoisjärjestelyiden viestiminen opetuksen järjestäjille-> pohdittava hyviä käytäntöjä, joissa opiskelijan arkaluonteisten tietojen käsittely minimoidaan; mitä ei ainakaan saa tehdä
- Opintotietorekisteri (opiskelijarekisteri), korkeakoulun sisällä eri rekisteritietojen yhdistäminen ->informointi, opiskelija voi halutessaan kieltää

Ryhmätehtävät: 4. ryhmä

- Käytännönsäännöt erityisesti kv. valintojen ja kv. koulutusohjelmien kannalta
 - Valinta- ja opintotietojen oikeellisuuden tarkastaminen (asiakirjojen alkuperä, oikea sisältö)
 - Käytännön esimerkkejä, mukaan lukien henkilötietojen luovuttaminen EU:n ulkopuolelle

Ryhmätehtävät: 4. ryhmä jatkuu

- Hakijalta kysytään suostumus, informoidaan korkeakoulun keinoista tietojen tarkistamisessa
- Tietojen kysyminen tutkinnon myöntäneestä korkeakoulusta yms..
- Vaihto-opiskelu ->kv- ja kotim. Liikkuvuus
- Saapuvien vaihto-opiskelijoiden osalta kirjoittajien tulisi pohtia, onko vielä jotain huomioitavaa
- Väärennösten käsittely: miten tietojenluovutus viranomaisille, milloin ilmoitetaan poliisille, ilmoitus toiselle korkeakoululle; ero epäily aitoudesta/ todettu väärennös (UAFilla hyvät ohjeet)

YHTEENVETO: 4-ryhmä teki konkreettisia muutosehdotuksia, mm. käsitteistön osalta. Katsotaan, miten voidaan huomioida

Pointteja

- TSV Opiskelijapalautteen käsittely
- Tietovarannon käyttöönotto (HE 44/2012)
- Tietosuoja-asetus: huomioitava todennäköisesti ainakin right to be forgotten->lähtökohta on, että opiskelijalla ei ole oikeutta tulla unohdetuksi